

Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Τοῦ κ. ΛΑΖΑΡΟΥ Θ. ΧΟΥΜΑΝΙΔΗ

Τακτικού Καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας τῶν Οἰκονομικῶν Θεωριῶν εἰς τὴν Α.Β.Σ.Π.

Εἰς τὸ παρὸν ἄρθρον ἀναφέρω μόνον ὀρισμένας ἐργασίας καὶ δὴ μέχρι τοῦ 1973, ἵνα ἐνδεικτικῶς παρουσιάσω τὴν γενομένην ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οἰκονομολόγων προσπάθειαν καὶ οὐχὶ ἐξαντλῶν τὴν βιβλιογραφίαν. Συνεπῶς, ἐὰν δὲν ἀναφέρω καὶ ἄλλους ἀξιολόγους συγγραφεῖς, ἄς μὲ συγχωρήσουν διὰ τὴν παράλειψιν. Κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ παρόντος, ἐπίσης, δὲν περιωρίσθην μόνον εἰς τοὺς καθιερωμένους ἀκαδημαϊκοὺς διδασκάλους, ἢ Ἐπιστῆμη δὲν ἐπιτρέπει τοιοῦτου εἶδους διακρίσεις ἀλλὰ δέχεται εὐγνωμόνως τὴν πνευματικὴν προσπάθειαν παντὸς διακόνου τῆς.

Αἱ οἰκονομικαὶ ἔρευναι εἰς τὴν Νεωτέραν Ἑλλάδα ἀφοροῦν εἰς ἐνδιαφερούσας τινὰς παρατηρήσεις καὶ συμβολάς, κυρίως δὲ ἐπὶ τῆς Ἐφηρμοσμένης Οἰκονομικῆς. Διατὶ ὅμως ὑπῆρξεν ἡ πτωχεῖα αὕτη εἰς τὴν ἑλληνικὴν βιβλιογραφίαν; Τὸ ἐρώτημα εἶναι πολὺ παλαιὸν καὶ ἐτέθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ν. Γουναράκη, ἐνὸς ἐκ τῶν πρώτων καθηγητῶν τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν.

Βέβαιον εἶναι ὅτι τὸ σύγχρονον Ἑλληνικὸν Κράτος, συσταθὲν μόλις πρὸ 150 ἐτῶν καὶ ὑπὸ συνεχεῖς πολέμους (1897, 1912, 1915, 1920, 1941) εὕρισκόμενον, μὲ καθυστερημένην διαρθρωτικὴν δομὴν, δὲν ἠδυνήθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν.

Ἡ Ἑλλάς ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν τελοῦσα ἐστερήθη δυστυχῶς τῆς οἰκονομικῆς προόδου καὶ τῶν φώτων τοῦ πνευματικοῦ βίου ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας, δεδομένου ὅτι ὁ κυρίαρχος ἦτο ἐπὶ πλέον καὶ ἀπολίτιστος.

Οἱ σπουδάσαντες ὅμως ἐλάχιστοι Ἕλληνες καὶ οἱ μορφωμένοι παραμείναντες εἰς τὴν ξένην, μετ' ἐκείνων τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀνάγκην ὁ κατακτητῆς ἕνεκα τῆς μορφώσεώς των διὰ τὴν διοίκησιν τοῦ Κράτους του, ἀπετέλεσαν πυρῆνα ἀρκούντως ἱκανὸν ἵνα διαφωτισθῇ ἡ Ἐπανάστασις καὶ ἐτοιμασθῇ ἡ μετέπειτα ἡγεσία τοῦ ἐλευθέρου Ἐθνους.

Ἡ ἀποτίναξις τοῦ ζυγοῦ ἐσήμανε καθολικὴν προσπάθειαν τῶν Ἑλλήνων πρὸς δημιουργίαν Κράτους ἰσχυροῦ καὶ ἱκανοῦ ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν πλήρη ἀπελευθέρωσιν τοῦ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατοικουμένου πατρίου ἐδάφους. Εἰς τοῦτο ἐβοήθησε τὸ δημιουργικὸν πνεῦμα τοῦ Ἑλλήνος, ὁ πυρῆν τῶν διανοουμένων καὶ ἡ

ἀναδειχθεῖσα ἐκ τῆς Ἐπαναστάσεως ἀστική τάξις. Ἡ ὁδὸς ὁμῶς ἦτο δυσχερὴς καὶ τοῦτο διότι ἡ δραστηριότης τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῶν εἰρηνικῶν ἔργων διεκόπητο συνεχῶς ὑπὸ τῶν πολέμων.

Κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ τὴν Ἀνεξαρτησίαν χρόνους ἡ Ἑλλάς παρουσιάζει συνθήκας οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀσυναξίας· ἀφοῦ δὲ διήλθε τὴν βαρεῖαν ταύτην ἐκ τῆς Ἐπαναστάσεως κληρονομίαν, εἰσῆλθεν εἰς ἡμεωτέραν πῶς διακυβέρνησιν μὲ οἰκονομικὴν πολιτικὴν βασιζομένην ἐπὶ τῆς ἀτομιστικῆς φιλελευθέρως οἰκονομίας. Ὑπὸ τὸ κλίμα ὁμῶς τῆς χλιαρᾶς ἔτι συγκροτήσεως τῆς χώρας καὶ τῆς καθυστερημένης διαρθρώσεώς της δὲν ἠνυοήθη ἡ ἐμφάνισις γηγενῶν οἰκονομικῶν θεωριῶν. Ἀλλὰ οὔτε ἠγέρθησαν καὶ κοινωνικὰ ζητήματα τοιαῦτα ὥστε νὰ προκαλέσουν τὴν διατύπωσιν βασικῆς συλλήψεως ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ καθεστώτος. Εἰς ἓνα νέον Κράτος, τὸ ὁποῖον ἐστρεφεῖτο ὀργανωμένης ἀριστοκρατίας, μεγαλοβιομηχανῶν, καὶ βιομηχανικοῦ προλεταριάτου, ποῖον κοινωνικὸν ζήτημα ἠδύνατο νὰ προκύψῃ, ὥστε νὰ προκαλέσῃ τὴν διατύπωσιν οἰασθῆποτε βασικῆς ἐπὶ τῆς οἰκονομίας θεώρησιν;

Ἴδου λοιπὸν διὰ ποῖον λόγον ἡ προσπάθεια εἰς τὸν τομέα τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν ἄρχεται μὲ τὴν ἀρτιωτέραν ὀργάνωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, καὶ δὴ τὴν ἀπὸ τοῦ 1875 καὶ ἐντεῦθεν Τρικουπικὴν Περίοδον, καὶ ἰδοὺ διὰ ποῖον λόγον αἱ τότε δημοσιεύμεναι μελέται ἀφεώρων κυρίως εἰς θέματα Ἐφηρμοσμένης Οἰκονομικῆς.

Ἐκ τῶν θεωρητικῶν πρώτος συγγραφέας σοβαρὸν ἔργον εἶναι ὁ Ι. Σουτσοῦ (1804 - 1890), ὁ ὁποῖος εἰς τὰ ἔργα του «Πραγματεία περὶ παραγωγῆς καὶ διανομῆς τοῦ πλοῦτου» (1850) καὶ «Πλουτολογία» (τομ. 1 - 2, ἐκδ. α' 1868 - 1869, ἐκδ. β' 1882 - 1885) ἀκολουθεῖ τὰς ἰδέας τοῦ διδασκάλου του Rossi, αἵτινες ἀπηχοῦν τὰς γνώμας τῆς γαλλικῆς φιλελευθέρως Σχολῆς εἰς τὴν ὁποίαν οὗτος ἀνήκεν.

Νατουραλιστικὰς φιλελευθέρως ἀπόψεις υἰοθέτησε καὶ ὁ προαναφερθεὶς Ν. Γουναράκης, τοῦ ὁποῖου ἡ «Πολιτικὴ Οἰκονομία» (1891 - 1912, ἀνατύπωσις 1921), διέπεται ὑπὸ τῶν ἀντιλήψεων τῆς Σμιθειανῆς Σχολῆς.

Ἀντίθετος πρὸς τοὺς δύο τούτους συγγραφεῖς εἶναι ὁ Ν. Καζάζης, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ «Ἀρχαὶ Πολιτικῆς Οἰκονομίας» (1894), εἶναι ἐπηρεασμένος ὑπὸ τοῦ βολονταρισμοῦ τῆς Ἱστορικῆς Σχολῆς. Ἄλλος ὁπαδὸς τῆς Γερμανικῆς Ἱστορικῆς Σχολῆς εἶναι καὶ ὁ Σ. Βεζανῆς, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν γερμανιστὶ ἐκδοθεῖσαν μελέτην του «Über das Verhältnis der Vermehrung der Zinskapitalhaber und der Zinskapitalien» (1895) ἐκθέτει ὑπὸ ποίους ὄρους τὰ κεφάλαια ἔχουν τὰσιν νὰ αὐξάνωνται. Τὸ δὲ δίτομον ἔργον τοῦ Κ. Βουρνάζου «Σύστημα Πολιτικῆς Οἰκονομίας» (1904 - 1906) εὐρίσκεται καὶ τοῦτο ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἱστορικῆς Γερμανικῆς Σχολῆς.

Ἄλλος συγγραφεὺς, ὁπαδὸς τῆς Ἱστορικῆς Γερμανικῆς Σχολῆς, εἶναι ὁ Ι. Ζωγράφος (1844 - 1927), ὅστις ἐνώπιον τῆς προσπάθειάς πρὸς ἐκβιομηχανίαν τῆς Ἑλλάδος συντάσσεται μὲ τὰς ἀπόψεις τοῦ List εἰς τὸ ἔργον του «Περὶ Δασμολογίας» α(1878). Ἡ μεγάλη ὁμῶς συμβολὴ τοῦ Ι. Ζωγράφου εἶναι αἱ δημο-

σιευθεῖσαι «Δημοσιονομικαὶ Μελέται» του, (τόμ. 1 - 3, 1925-26), ὅπου προβαίνει εἰς ἱστορικὴν ἔκθεσιν τῆς δημοσιονομίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τῆς συνδέσεώς της μετ' ἐκεῖνης τῆς Ρώμης καὶ τῆς Βυζαντινῆς καὶ Τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος. Οὕτως, ὁ Ζωγράφος ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τοῦ μεγάλου Ἀνδρέα Ἀνδρεάδη.

Ὁ Ἀνδρέας Ἀνδρεάδης (1876 - 1934) ὑπῆρξε μέγας ἐπιστήμων μὲ πρωτοτύπους ἱστορικοοικονομικὰς ἐρεῦνας. Μεταξὺ τῶν ἔργων του ἀναφέρω ὡς σταθμὸν τὸ «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Δημοσίας Οἰκονομίας» (1910). Αἱ μονογραφίαι του, διεθνοῦς ἐπιστημονικῆς σημασίας, ἔρριψαν φῶς εἰς πλείστας ὄσας ὀμιχλώδεις καὶ ἀνεξερευνητοὺς πλευρὰς τῆς Οἰκονομικῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος. Κατωτέρω μνημονεύομεν τινὰς τῶν μελετῶν τούτων αἰτινες κατὰ καιροὺς ἐδημοσιεύθησαν ὡς αἱ : «Les Finances de l'État Homérique (1915), «Περὶ τῶν Δημοσιονομικῶν Θεωριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους» (1915), «Περὶ τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τοῦ πλοῦτου τῆς Κωνσταντινουπόλεως» (1918), «Le Montant du Budget de l'Empire Byzantin» (1923), «De la Monnaie et de la Puissance d'Achat des Metaux Précieux dans l'Empire Byzantin» (1924), «Le Recrutement des Fonctionnaires et les Universités dans l'Empire Byzantin» (1926), «Tipi di Politica Finanziaria nell'Antichita Greca» (1927), «La Population de l'Attique aux V et IV siècles av. J.C.» (1928), «Les finances de Guerre d'Alexandre le Grand» (1929), «The Finance of Tyrant Government in Ancient Greece» (1930), «La Mort de Sparte et ses Causes démographiques» (1931), «Byzance Paradis du Monopole et du Privilège» (1934), κ.ἄ. Συνέγραψε καὶ τὸ περίφημον ἔργον του «Histoire de la Banque d'Angleterre», τόμ. 1 - 11, 1904 (2α ἔκδοσις, εἰς ἀγγλικὴν μετάφρασιν History of the Bank of England, 1929).

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἐργασιῶν του, ὁ Ἀνδρεάδης, συνέγραψε καὶ ἄλλας μελέτας ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας, τῆς πολεμικῆς ἑλληνικῆς δημοσίας οἰκονομίας, περὶ τῶν ἀμέσων φόρων ἐν Ἑλλάδι, κλπ. Εἰς τὰς μελέτας αὐτὰς ἐμφανίζεται πλήρως γνώστης τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Ἡ προσφορὰ αὐτῆ τοῦ Ἀνδρεάδη συμπληροῦται καὶ μὲ τὸ πρωτότυπον φροντιστήριον, τὸ ὁποῖον ἐτέλει ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ ἐπίβλεψιν καὶ ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐξεδόθησαν διάφοροι μελέται ἀφορῶσαι εἰς ἱστορικοοικονομικά, κοινωνικοοικονομικά καὶ δημοσιοοικονομικά θέματα. Ἐκ τούτων σπουδαιότερα εἶναι αἱ τοῦ Λ. Μακκά : «Ἡ ἐν τοῖς δημοσίοις οἰκονομικοῖς δρᾶσις τοῦ Καποδιστρίου» (1910), τοῦ Α. Κριεζῆ «Περὶ τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Ὑδρας» (1912), τοῦ Ι. Τσαγγάρη «Συμβολὴ εἰς τὴν Δημοσιονομικὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπαναστάσεως», (1917) κ.ἄ.

Ὁ Ἀνδρεάδης ὁμως δὲν ἠσχολήθη ἰδιαιτέρως μὲ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπιστήμης, ἐπ' αὐτῆς εἰργάσθη ὁ Δ. Καλιτσουνάκις δημοσιεύσας, μετὰ τὸν Α' Παγκόσμιον Πόλεμον τὴν ἐργασίαν του «Ἱστορία τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας» (1929).

Ἄτερος βαθὺς στοχαστῆς τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιστήμης ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς τὰς ἰδέας φιλελεύθερος ριζοσπάστης, ὑπῆρξεν ὁ Κυριάκος Βαρβαρέσος (1884 - 1957), ὁ ὁποῖος εἰς τὴν μελέτην του «Ἡ θεωρία τοῦ πληθυσμοῦ» (1912), ἀνέλυσε καὶ ἔκρινε τὴν μαλθουσιανὴν θεωρίαν, μὲ πρωτοτυπίαν τοιαύτην, ὥστε τὸ ἔργον του

νά θεωρηθῆ ὡς συμβολὴ εἰς τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν. Δυστυχῶς ὁ Βαρβαρέσος τραπεῖς εἰς τὴν Ἐφηρμοσμένην Οἰκονομικὴν ἐγκατέλειψε τὸ πεδῖον τῆς Θεωρητικῆς Οἰκονομικῆς, τὸ δὲ μέγα κενὸν τὸ ὁποῖον, ἄφησε δύναται τις νὰ τὸ ἀντιληφθῆ ἐκ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ἐχειρίσθη τὸ φαινόμενον τῆς οἰκονομικῆς ἀξίας εἰς τὴν μελέτην τοῦ «Σκέψεις τινὲς ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς ἀξίας», δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ «Études Dediées à la Mémoire d'André Andréades» (1940), ὅπου ἀναλύων τὴν ἔννοιαν τῆς ἀξίας, κατὰ τὴν ὑποκειμενικὴν καὶ ἀντικειμενικὴν ἄποψιν, τονίζει τὴν σημασίαν τοῦ ὑπερατομικοῦ παράγοντος ἀκολουθῶν οὕτω τὸν διατυπώσαντα τὴν θεωρίαν τῆς κοινωνικῆς ἀξίας Ἀμερικανὸν Edwin Seligman.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι, τόσον αἰ συνθῆκαι τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους, ὅσον καὶ ἡ συμβολὴ τοῦ Ἀνδρέαδῃ εἰς τὰ δημοσιονομικά, ἔστρεψαν τοὺς Ἕλληνας οἰκονομολόγους καὶ εἰς τὴν μελέτην τῆς Δημοσιονομίας διὰ νὰ δημοσιευθοῦν τὰ ἔργα τῶν Α. Διομήδη, Γ. Καφαντάρη, Γ. Δεμερτζῆ, Α. Κορυζῆ, κ.ἄ.

Ἐκτοτε τὰ νομισματικὰ φαινόμενα ἀπασχόλησαν διαφόρους συγγραφεῖς, ὡς οἱ Γ. Χαριτάκης, Α. Διομήδης, Δ. Καλιτσουνάκης, Κ. Βουρνάζος, Ξ. Ζολώτας, Δ. Βεζανῆς, Α. Σαουνάτσος κ.ἄ., μέχρι τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Ὁ ἐκ τοῦ Α' Παγκοσμίου Πολέμου ὄμως πληθωρισμὸς παρουσίασε πλεῖστα προβλήματα συνδεόμενα μὲ τὴν ἀξίαν τοῦ χρήματος, τὸ συνάλλαγμα, τὴν πίστιν, κλπ. Οὕτω τὸ 1922 εἶχομεν ἐν Ἑλλάδι ἐφαρμογὴν νομισματικῆς πρωτοτυπίας. Πρόκειται περὶ τῆς κοπῆς τοῦ χρήματος εἰς δύο, μέτρον τὸ ὁποῖον ἐφήρμοσε μὴ οἰκονομολόγος, ἀλλὰ μηχανικὸς καὶ κοινοβουλευτικὸς ἀνὴρ, ὁ Π. Πρωτοπαπαδάκης. Συμφώνως πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν ταύτην τῆς κοπῆς τοῦ χρήματος ἀπὸ τῆς ἡμέρας ψηφίσεως τοῦ μέτρου, τὸ ἥμισυ τοῦ χαρτονομίσματος κατεκρατεῖτο ὑπὸ τοῦ Κράτους δι' ἀντιπαροχῆς ὁμολογιῶν.

Ἦδη ἀπὸ τὸ 1908 ἐδημοσιεύθη καὶ ἡ βαθυστόχαστος μελέτη τοῦ Α. Παπαναστασίου ὑπὸ τίτλον «Μεθοδολογικά Προβλήματα τῆς Οἰκονομικῆς» εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν Κοινωνικῶν καὶ Νομικῶν Ἐπιστημῶν», Τόμ. Ι τεύχ. Α'.

Ἡ προαγωγή τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν ἐν Ἑλλάδι ὀφείλετο ἐπίσης καὶ εἰς τὴν δραστηριότητα τῆς «Ἐταιρείας τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ Στατιστικῆς» (1915-1916). Ἀπὸ δὲ τοῦ 1921 ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Δημητρίου Καλιτσουνάκι τὸ «Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν» (βραβεῖον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν), φιλοξενούντος διαφόρους οἰκονομολογικὰς μελέτας, δημοσιεύοντος βιβλιοκρισίας, ὡς ἐπίσης καὶ τὰς συζητήσεις καὶ τὰς ἀνακοινώσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν, ἥτις ἰδρύθη μετὰ τὸν τελευταῖον Πόλεμον.

Ἡ ἀτυχὴς ἐκστρατεία ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ἡ εἴσοδος τῶν προσφύγων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ οἰκονομικὴ ἀναστάσις, αἱ σοσιαλιστικαὶ ἰδέαι, αἵτινες ἐκυριάρχουν ἐν Εὐρώπῃ, ἡ Ρωσικὴ Ἐπανάστασις καὶ ἡ διωγκουμένη ἐργατικὴ τάξις προετοίμασαν τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀγροτικῶν σοσιαλιστικῶν καὶ μεταρρυθμιστικῶν ἰδεῶν μὲ ἐκείνας τῶν φιλεργατικῶν μετριοπαθῶν καὶ ἄκρων κομμουνιστικῶν ἰδεῶν.

Τὰ σοσιαλιστικὰ ρεύματα ἐν Ἑλλάδι μετὰ τὸν Α' Παγκόσμιον Πόλεμον ἦσαν τὰ ἑξῆς: Τὸ ἐργατικὸν σοσιαλιστικόν, τὸ ἀγροτικὸν σοσιαλιστικόν καὶ τὸ

μετριοπαθέστερον όλων τὸ συνεταιριστικόν, τὸ ὁποῖον ἐκυμαίνεται μεταξύ σοσιαλισμοῦ καὶ φιλελευθέρου ριζοσπαστισμοῦ. Ἐτερον σοσιαλιστικὸν ρεῦμα περιωριζόμενον ὅμως εἰς στενὸν κύκλον διανοουμένων ἦτο τὸ τοῦ ἀπὸ καθέδρας ἢ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ, τὸ ὁποῖον ὑπὸ διαφόρους παραλλαγὰς μετεφυτεύθη εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἦδη τὸ 1873 ἐκυκλοφόρησε ἡ «Οἰκονομικὴ Ἐπιθεώρησις» τοῦ Α. Οἰκονόμου, εἰς ἣν ἐδημοσιεύθησαν διάφοροι σοσιαλιστικαὶ μελέται.

Τὴν σοσιαλιστικὴν δρᾶσιν, ὅμως, πρῶτος ἤρχισεν ὁ Πλ. Δρακούλης ἤδη ἀπὸ τὸ 1885 μὲ τὸ «μηνιαῖον φύλλον τῶν συμφερόντων τοῦ ἀνθρώπου» τὸ «Ἄρδην». Τὸν Δρακούλην ἠκολούθησαν ὁ Σ. Καλλέργης μὲ τὴν ἐφημερίδα «Σοσιαλιστής» (1890), ὁ Γ. Χαιρέτης μὲ τὴν «Κοινωνία» (1891) καὶ οἱ Χριστιανοσοσιαλισταὶ μὲ τὸ περιοδικὸν ἢ «Ἀλήθεια» (1894). Ἐπίσης ἐνεφανίσθησαν τὰ περιοδικὰ «Ἐπὶ τὰ Πρόσφ» (1896) τῆς Σοσιαλιστικῆς Ἀδελφότητος, «Ἀνάστασις» (1900-1907) τοῦ δολοφονηθέντος Μ. Ἀντύπα, ἡ ἐφημερίς «Μέλλον» (1908) τοῦ Δ. Κόκκινου ὁ «Ἐργάτης» (1899, 1910), τὸ περιοδικὸν τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Ὁμίλου τῆς Ἑλληνικῆς Νεολαίας ἢ «Ἀνάστασις» (1912), ἡ ἐφημερίς «Ὁργάνωσις» (1914), τὰ «Σοσιαλιστικὰ Φύλλα» (1915), τοῦ Ν. Γιαννιοῦ, ὁ «Ἐργατικὸς Ἀγὼν» (1916), «Ριζοσπάστης» (1917) κ.ἄ.

Μὲ τὰς σοσιαλιστικὰς μελέτας παρουσιάζει ὁ Πλάτων Δρακούλης τὸ «Τί εἶναι Σοσιαλισμός;» (1886) καὶ δημοσιεύεται τὸ σοβαρὸν ἔργον τοῦ Γ. Σκληροῦ «Τὸ Κοινωνικὸν Ζήτημα» (1909) καὶ τοῦ Θ. Κωνσταντινίδη «Ὁ Σοσιαλισμὸς ἐν Ἑλλάδι» (1910), διὰ νὰ ἀκολουθήσουν οἱ Ν. Δούμας «Ἐὔπνα Ἐργάτη» (1913) καὶ «Τὸ Βασίλειον τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Σοσιαλισμὸς» (1913) κ.ἄ.

Μετὰ τὸν Α΄ Πόλεμον ἀπὸ πλευρᾶς σοσιαλιστικῆς φιλολογίας δὲν ἐγράφησαν ἐπίσης πρωτότυπα καθαρῶς οἰκονομολογικὰ ἔργα, κυρίως δὲ ἡ ὅλη ἐκδοτικὴ δραστηριότης ἀφεώρα εἰς μεταφράσεις μαρξιστῶν συγγραφέων. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων μαρξιστῶν, ὁ Ι. Κορδάτος ἐδημοσίευσεν σειρὰν ἐργασιῶν, αἵτινες ὅμως ἀφεώρων εἰς τὴν Ἱστορίαν καὶ τὴν Κοινωνικὴν τοιαύτην καὶ τὴν Φιλοσοφίαν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν Οἰκονομίαν, μολονότι οὗτος ἐχρησιμοποίησε ἱστορικὸν οἰκονομικὸν ὕλικόν. Θὰ δημοσιεύσῃ πάντως μελέτην ὑπὸ τίτλον «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Κεφαλαιοκρατίας» (1930)(1). Ἐν τῷ μεταξύ ἔναντι τοῦ σταλινικοῦ κομμουνισμοῦ ἐσημειώθη ἀντίδρασις ἀπὸ μέρους ὁμάδος μαρξιστῶν. Ἐκ τῶν περιοδικῶν τῆς ἀντισταλινικῆς μερίδος κυριώτερον ἦτο τὸ «Ἀρχεῖον τοῦ Μαρξισμοῦ», τὸ ὁποῖον κατήυθνε ἰδεολογικῶς ὁ Δ. Γιωτόπουλος.

Ἡ μετριοπαθὴς σοσιαλιστικὴ μερίς ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ν. Γιαννιὸν ἐξέδιδε τὴν «Σοσιαλιστικὴν Ζωὴν» (1928 - 1935), ἐπιθεώρησιν ἰδρυθεῖσαν μεταξύ 1919 - 1926 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἀ. Γιαννιοῦ, ἐνῶ ἕτερα ἠκολούθει ἐπίσης μετριοπαθῆ σοσιαλιστικὴν γραμμὴν (Γ. Γεωργιάδης, Α. Μπασιάς κ.ἄ.). Πάντως δὲν δύναται τις σαφῶς νὰ προσδιορίσῃ τὴν ἐν τῷ δόγματι θέσιν ἐκάστου ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν μετριοπαθῆ σοσιαλισμόν.

1. Ὁ Σ. Μάξιμος θὰ παρουσιάσῃ μετὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιον Πόλεμον τὴν ἱστορικο-οικονομικὴν μελέτην του «Ἡ Ἀδγὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Καπιταλισμοῦ» (1940).

Ἡ Ἑλλάς χώρα κατὰ βάσιν γεωργική, ὥστε καὶ σήμερον τὰ 49% τοῦ πληθυσμοῦ της νὰ ἀνήκουν εἰς τὴν ἀγροτικὴν τάξιν, ἀντιμετώπισε σοβαρὸν ἀγροτικὸν ζήτημα. Οὕτω, διὰ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1911 καὶ τῶν ψηφισθέντων κατόπιν νόμων παρείχεται προστασία εἰς τοὺς ἀκτῆμονας καλλιεργητὰς καὶ ἐγένοντο μεγάλης ἐκτάσεως ἀπαλλοτριώσεις. Ἦτο λοιπὸν φυσικὸν νὰ ἐμφανισθῶσιν αἱ μετὰ τὸν Α' Παγκόσμιον Πόλεμον σχετικαὶ δημοσιεύσεις ἐὰν καὶ κατὰ πόσον τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα θὰ ἐλύετο μὲ ἀρχὴν τὴν γεωργίαν ἢ τοὺς ἀγρότας.

Εἰς τοὺς ἀγροτικοὺς σοσιαλιστὰς ἀνήκεν ὁ Λ. Τσικλητήρας καὶ εἰς τοὺς μετριοπαθεῖς οἱ Γ. Σοφιανόπουλος, Α. Παπαναστασίου, κ.ἄ., ἐνφ' εἰς τοὺς συνεταιριστὰς οἱ Σ. Ἰασεμίδης, Α. Μυλωνᾶς, διὰ νὰ συνεχίσουν τὰς ἐπὶ τῆς συνεταιριστικῆς ἰδέας προσπαθείας τῶν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας οἱ Θ. Τζωρτζάκης, Α. Κλήμης, κ.ἄ.

Αἱ περὶ γεωργίας μελέται ἤδη πρὸ τοῦ 1900 εἶχον ἀπασχολήσει διαφόρους συγγραφεῖς ἐξ αἰτίας τῆς ἀγροτικῆς μορφῆς τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας ὡς ἦτο ἡ μελέτη τοῦ Γ. Παχῆ «Τὸ ἐν Ἠπειρῷ Ἀγροτικὸν Ζήτημα» (1892) καὶ αἱ ἱστορικαὶ τοῦ Δ. Τσοποτοῦ «Ἱστορία τῶν γεωργῶν καὶ τῆς ἰδιοκτησίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς Τουρκοκρατίας» (1896). Ἡ μέχρι τοῦ 1888 κυκλοφορήσασα «Οἰκονομικὴ Ἐπιθεώρησις» τοῦ Α. Οἰκονόμου, ἐφιλοξένει διάφορα ἄρθρα ἀφορῶντα εἰς τὴν Γεωργίαν, ὡς ἐπίσης τὸ περιοδικὸν «Οἰκονομικὴ Ἑλλάς» (1903).

Μετὰ τὸ 1900 ἐδημοσιεύθησαν ἐπίσης σημαντικαὶ ἐπὶ τῆς γεωργίας μελέται, ὡς ἡ τοῦ Τριανταφύλλου, «Μελέτη περὶ μορτῆς» (1906), ἡ τοῦ Α. Χατζηγιάννη «Τὸ ἀγροτικὸν πρόβλημα τῆς Θεσσαλίας» (1910), καὶ τοῦ Δ. Τσοποτοῦ «Γῆ καὶ Γεωργοὶ τῆς Θεσσαλίας» (1912) κ.ἄ. Ἰδίως μὲ τὴν μὲ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1911 μεταρρυθμισίν, ὁπότε ἠκολούθησε ἡ συγγραφὴ τῶν ἐμπεριστατωμένων μονογραφῶν ἐπὶ τῆς γεωργίας καὶ τῶν ἀγροτικῶν σχέσεων τοῦ Σ. Χασιώτου «Αἱ κυριώτεραι βάσεις ἀληθοῦς γεωργικῆς πολιτικῆς» (1916), Γ. Καφαντάρη «Ἡ διανομὴ τῆς γῆς» (1916), Α. Παπαναστασίου «Ἡ γῆ εἰς τοὺς καλλιεργητὰς τῆς» (1919), Α. Μυλωνᾶ «Ἡ ἀγροτικὴ νομοθεσία καὶ ἡ προταθεῖσα μεταρρυθμισίς» (1922) κ.ἄ.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς συνεταιρισμοὺς μετεφράσθησαν διάφοροι ἐργασίαι καὶ ἐδημοσιεύθησαν διάφοροι μελέται ὡς αἱ τοῦ Α. Μυλωνᾶ «Ἡ ἀνάγκη συνεταιρισμῶν» (1916), τοῦ Σ. Ἰασεμίδου «Περὶ συνεταιρισμῶν ἐν Ἑλλάδι» (1918), τοῦ Δ. Καλιτσουνάκι «Περὶ συνεταιρισμῶν καὶ ἰδίως ἐν Ἑλλάδι» (1924), ὅπου ἐκτίθενται καὶ ἱστορικῶς αἱ διάφοροι ἀποχρώσεις τοῦ συνεταιρισμοῦ ὡς ἰδέας, κ.ἄ.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω μελετῶν ἐδημοσιεύθησαν καὶ ἄρθρα εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἡ Αὐγὴ» τοῦ Κ. Καραζάνου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκδοσις ἤρχισε τὸ 1919, διὰ νὰ κυκλοφορήσῃ ἕτερον σημαντικώτερον περιοδικὸν ἢ «Ἀγροτικὴ Ἐπιθεώρησις» ἐπίσημον βῆμα τῶν Ἑλλήνων ἀγροτῶν.

Ἡ «Ἀγροτικὴ Ἐπιθεώρησις» ἐδημοσίευσε πλεῖστα ὄσα ἄρθρα ἀφορῶντα εἰς τὰς ἀγροτικὰς σχέσεις, τὴν διανομὴν τῆς γῆς, τοὺς συνεταιρισμοὺς, τὴν ἐπὶ τῆς γεωργίας πολιτικὴν, τὴν ἰδρυσίν τῶν Γεωργικῶν Ἐπιμελητηρίων, κλπ. Τὴν

ἐπὶ τῆς Γεωργίας ἱστορίαν καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς πολιτικὴν ἀνέπτυξαν κατὰ τὸν Μεσοπόλεμον εἰς τὰ ἔργα τῶν οἱ Δ. Ζωγράφος «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γεωργίας» (τόμ. 1 - 3, 1921 - 1924), Α. Σίδερισ «Ἡ γεωργικὴ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν λήξασαν ἑκατονταετίαν» (1934), κ.ἄ. Ἐνῶ τὸ σημαντικὸν πρόβλημα, τὸ τοῦ καπνοῦ, διηρηνήθη ὑπὸ τῶν Α. Μάντζαρη, Δ. Καλιτσουνάκι, Π. Χριστοδουλοπούλου κ.ἄ.

Ἡ μετὰ τὸν Α'. Παγκόσμιον Πόλεμον ἀνδρωσις τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα καὶ τὴν ἀνάλογον ἔκδοσιν ἔργων μὲ θέματα ἀφορῶντα εἰς τὴν Βιομηχανίαν, τὰς ἐργατικὰς σχέσεις, τὰς ἐργατικὰς ἀσφαλίσεις, κλπ. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων ἔργων ἀναφέρονται τὰ τῶν Κ. Φιλαρέτου «Ἡ ἐμψύχωσις τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας ἐν Ἑλλάδι» (1917), Ε. Χαριλάου «Τὸ ζήτημα τῆς βιομηχανίας ἐν Ἑλλάδι» (1919), Α. Andréades «Les Progrès Économiques du Royaume des Helliènes depuis 40 ans» εἰς «Revue de Grèce» (τεῦχος 4 - 8, 1918-1919), Ε. Tsouderos «Le Relevement Économique de la Grèce» (1919), καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ἀναδυομένης βιομηχανικῆς τάξεως μελέτη τοῦ Γ. Σκληροῦ «Τὰ Σύγχρονα Προβλήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ» (1919) κ.ἄ.

Τὸ 1926 ἐδημοσιεύθη ἡ μελέτη τοῦ καθηγητοῦ κ. Ξ. Ζολώτα «Ἡ Ἑλλὰς εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐκβιομηχανίσεως», εἰς ἣν ἀναλύονται οἱ λόγοι ἀδυναμίας προόδου τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας καὶ προτείνονται τὰ μέτρα πρὸς ἀνάπτυξίν της καὶ ἐν ἔτος βραδύτερον ἢ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Γ. Χαριτάκη «Ἡ Ἑλληνικὴ Βιομηχανία».

Ὁ μέγας ὄμος περὶ τὴν ἑλληνικὴν βιομηχανίαν ὄργανος ἤρχισε μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Β'. Παγκοσμίου Πολέμου μὲ τὴν προσπάθειαν, ἣτις κατεβλήθη πρὸς οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἔτι μεγαλυτέραν σημασίαν τοῦ Κράτους εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν. Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, οὐχ ἦττον, συντέλεσε καὶ ὁ βολονταρισμὸς τῶν ὁπαδῶν τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ ἐν Ἑλλάδι.

Ἡδῆ, ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, ἡ Γερμανικὴ Ἱστορικὴ Σχολὴ δὲν ἦτο ἄγνωστος ἐν Ἑλλάδι, πλείστοι συγγραφεῖς εἶχον ἐπηρεασθῆ ἐκ τοῦ ἔργου της, κυρίως ὁμος ἡ μεγάλη ἐπιρροὴ τῆς Ἱστορικῆς Σχολῆς εἰς τὴν χώραν μας πρόηλθεν ἐκ τῆς νεωτέρας της μερίδος καὶ δὴ ἐκ τῆς ριζοσπαστικῆς της πτέρυγος καὶ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ διὰ νὰ ἐπηρεασθῶσι διάφοροι συγγραφεῖς.

Παρὰ τὰς βολονταριστικὰς ταύτας ἰδέας ἀνεπτύχθησαν καὶ αἱ νατουραλιστικαὶ καὶ νεοκλασσικαί, ὥστε εἰς τὰ ἔργα τῶν Ξ. Ζολώτα καὶ Π. Χριστοδουλοπούλου νὰ εἶναι ἐμφανῆς ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Gustav Cassel.

Αἱ δημοσιονομικαὶ μελέται ἐπίσης ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ τῶν Α. Ἀνδρεάδη, Α. Διομήδη, Α. Δεμερτζῆ, Π. Ρεδιάδη, Α. Ἀγγελοπούλου, Π. Δερτιλῆ καὶ Α. Σμπαροῦνη, τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον «Ὁ φόρος τοῦ εἰσοδήματος ἐν Ἑλλάδι» (1935) μετεφράσθη καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν, ἐνῶ εἰς ἕτερον βιβλίον του «L' Oeuvre Economique d' André Andréades» (1936) παρουσιάζει ἀναλυτικῶς τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου Ἑλληνοῦ ἐπιστήμονος.

Ἀπὸ πλευρᾶς μεθοδολογίας δὲν παρουσιάσθησαν κτθ' ὄλον τὸν Μεσοπόλεμον σοβαρὰ ἐπιστημονικαὶ μελέται πλὴν τῶν τοῦ Δ. Καλιτσουνάκι «Ὁ Werner

Sombart και ἡ συστηματοποίησις τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας - Μεθοδολογικὴ Ἐξέλιξις» (Ἐπιθεώρησις Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, 1930), τοῦ Γ. Κολόμβου «Ἡ Πολιτικὴ Οἰκονομία ὡς Ἐπιστήμη» (1937) καὶ τὴν ἀπὸ πλευρᾶς Γεωοικονομίας ἀναπτυχθεῖσαν μεθοδολογίαν ὑπὸ Δ. Σφυρῆ «Γεωοικονομία καὶ Οἰκονομικὴ» (1930).

Τὰ ἐπὶ τῆς ἀξίας καὶ τῶν τιμῶν φαινόμενα ἐπραγματεύθησαν οἱ Α. Κόκκαλης «Οἱ συντελεσταὶ τῆς παραγωγῆς καὶ ἡ σχέσις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους, βάσεις μᾶς νέας οἰκονομικῆς θεωρίας» (1931), εἰς ᾧ δέχεται μόνον τὸν συντελεστὴν ἐργασία ὑπὸ διττὴν μορφήν τὴν κατευθυντήριον (ἐπιχειρηματίας) καὶ τὴν ἐκτελεστικὴν (ἐργάτης), Τ. Λαμπρινόπουλος «Ἡ Θεωρία τοῦ Καταλογισμοῦ καὶ ἡ Σχολὴ τῆς Βιέννης» (εἰς Ἐπιθεώρησις Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, 1932), Ι. Πίντος «Ἡ θεωρητικὴ ἀνάλυσις τῶν τιμῶν ἐν τῇ συγχρόνῳ οἰκονομίᾳ» (1939), Ι. Πεσμαζόγλου «Ἡ Ὑποκειμενικὴ Θεωρία τῆς Ἀξίας» (1939) κ.ἄ. Τὴν ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν κρίσεων θεωρίαν ἐπεξεργάσθησαν οἱ Γ. Δασκαλάκης «Ἡ Θεωρία τῶν Οἰκονομικῶν Κρίσεων» (1934), Α. Σαουνάτσος «Αἱ οἰκονομικαὶ διακυμάνσεις μακρᾶς διαρκείας» (1935) κ.ἄ.

Αἱ ἐκάστοτε ἐμφανιζόμεναι δοξασῖαι ἐν Εὐρώπῃ μετεφέροντο εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Κεῦνσιανὴ Γενικὴ Θεωρία τῆς ἀπασχολήσεως τοῦ τόκου καὶ τοῦ χρήματος ἐξητάσθη ὑπὸ τοῦ Π. Χριστοδουλοπούλου μετὰ τὴν μελέτην τοῦ «Ἀνεργία καὶ Ἀποταμίευσις» (Ἐπιθεώρησις Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, 1942). Οὕτω, παρὰ τὴν νεοκλασσικὴν παράδοσιν ἐν Ἑλλάδι ἤρχισεν ὑπὸ τῶν οἰκονομολόγων καὶ ἡ μελέτη τῆς κεῦνσιανῆς θεωρίας καὶ πολιτικῆς διὰ τὴν ἐμφανισθῆναι πλῆθος σχετικῶν οἰκονομολογικῶν ἐργασιῶν μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Β'. Παγκοσμίου Πολέμου.

Κατὰ τὴν μαρτυρικὴν κατοχὴν πάντως ἡ συγγραφικὴ ἐργασία τῶν Ἑλλήνων οὐδέποτε ἔπαυσε διὰ τὴν δημοσιευθῶσιν ἐργασίαι ἐπὶ τῆς Θεωρητικῆς καὶ Ἐφηρμοσμένης Οἰκονομικῆς ὡς καὶ ἡ «Ἱστορία τῶν Οἰκονομικῶν Θεωριῶν» (1942) τοῦ Γ. Χαριτάκη, μικρὸν τομίδιον τὸ ὁποῖον ἐγράφη πρὸς συμπλήρωσιν τῆς Θεωρητικῆς τοῦ Οἰκονομικῆς καὶ βασικῶς πρὸς χρῆσιν τῶν παρακολουθούτων τὸ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνόμενον Ἀνώτατον Οἰκονομικὸν Φροντιστήριον ἐν τῇ ΑΣΟΕΕ.

Μετὰ τὸν Β'. Παγκόσμιον Πόλεμον αἱ οἰκονομικαὶ μελέται ἐν Ἑλλάδι ἐνεφάνισαν μεγάλην πρόοδον κυρίως ὀφειλομένην εἰς τὸν ἀνὰ τὸν κόσμον πνευματικὸν ὄργασμόν, τὰς σπουδὰς τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ ἐξωτερικόν καὶ τὴν διάθεσιν πρὸς γνῶσιν καὶ ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας.

Ἀπὸ πλευρᾶς οἰκονομικῶν δογμάτων ἐνεφανίσθη τὸ νεομαρξιστικὸν ὑπὸ τοῦ Σ. Μάξιμου - Βορείου «Τὸ Χαρτονόμισμα Χρῆμα - αὐταπάτες καὶ πραγματικότης» (1953), καὶ τοῦ ἰδίου τὸ «Ἡ διάσπασις τοῦ κόσμου καὶ ἡ κρίσις τῆς οἰκονομολογίας» (1956).

Ἡ Ρ. Χριστοῦλα ἐπραγματεύθη εἰς κριτικὴν μελέτην τῆς τῶ θέμα «Ἡ θεωρία τῆς ἀξίας καὶ ὁ μαρξισμός» (1946) κ.ἄ., ἐνῶ τὴν διαμόρφωσιν τῶν τιμῶν ἐν τῇ σοσιαλιστικῇ οἰκονομίᾳ διηρέησεν ὁ Γ. Χαλκιοπούλου μετὰ τὴν μελέτην τοῦ ὑπὸ τίτλον «Ὁ μηχανισμός τῶν τιμῶν εἰς τὴν σοσιαλιστικὴν οἰκονομίαν» (1945).

Ἡ λήξις τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου ἔφερον εἰς ἀντίθεσιν δύο κόσμους, τὸν Δυτικὸν μὲ τὸν Κοινοβουλευτισμὸν ὡς τρόπον διακυβερνήσεώς του καὶ τὸν ἀτομιστικὸν τρόπον παραγωγῆς καὶ τὸν Ἀνατολικὸν μὲ τὸν μονοκομματικὸν τρόπον διακυβερνήσεως καὶ τὸν κοινωνιστικὸν τρόπον παραγωγῆς. Προσέτι ὑφίστατο ἡ ἰδέα εἰς τοὺς οἰκονομολόγους τοῦ Ἀνατολικοῦ Κόσμου Varga, Leontieff, κ.ἄ., ὅτι ἐπέκειτο ἡ κατάρρευσις τοῦ καπιταλισμοῦ ἢ ὁ φόβος ἐξαπολύσεως πολέμου ἐξ αἰτίας τοῦ καπιταλιστικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Οὕτως, ἐτέθη καὶ πάλιν τὸ θέμα τῆς κρίσεως τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν συνέπειαι, ὥστε νὰ δημοσιευθῇ σχετικὸν βιβλίον Πολιτικῆς Οἰκονομίας εἰς τὴν ΕΣΣΔ καὶ νὰ διατυπώσῃ τὰς ἰδέας του εἰς ἀνάλυσιν του ἐπὶ τοῦ βιβλίου τούτου ἔναντι τῆς Δύσεως ὁ Δικτάτωρ τῆς ΕΣΣΔ Ἰωσήφ Στάλιν.

Τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἰδεῶν τοῦ Στάλιν καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν κρίσιν μου ἐξέθεσα εἰς τὴν μελέτην μου «Παγκοσμιότης καὶ Κομμουνισμὸς» (1953). Διὰ τῆς μελέτης ταύτης ὑπεστηρίχθη ὅτι ἡ ἀνισομετρία τοῦ καπιταλισμοῦ τείνει νὰ ἐξαφανισθῇ, διὰ τοῦ σχεδίου Marshall καὶ τῶν Διεθνῶν Ὀργανισμῶν, ὅτι νέαι δυνατότητες ἐμφανίζονται εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Δυτικοῦ κόσμου, ὅτι αἱ ἀπελευθερούμεναι ἐκ τῆς ἀποικιοκρατίας χῶραι καὶ γενικῶς αἱ ὑπὸ ἀνάπτυξιν χῶραι δημιουργοῦν νέας δυνατότητας οἰκονομικῆς ἐπεκτάσεως, μὲ τὴν τελικὴν παρατήρησιν ὅτι ἡ παγκόσμιος οἰκονομία τείνει νὰ γίνῃ ἐνιαία ὑπὸ μίαν διεθνή ἀγορὰν καὶ ὅτι εἰς τοῦτο συντελοῦν πνευματικοὶ καὶ ὕλικοι παράγοντες. Δι' ὃ καὶ ὡς συμπέρασμα ἀφ' ἐνὸς μὲν τίθεται τὸ φιλοπόλεμον τοῦ Στάλιν καὶ ἡ ἀντίθεσις του ἔναντι τῆς Παγκοσμιότητος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐνότης τῶν λαῶν πρὸς ἐπικράτησιν τῆς μὲ τὴν διάνοιξιν μιᾶς τρίτης ὁδοῦ μεταξὺ τῶν ἀντιμαχομένων συστημάτων.

Ἐν τῷ κλίματι τούτῳ τῶν ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ συζητήσεων ἡ Ρ. Χριστούλα ἐδημοσίευσεν τὴν ἀπὸ σκοπιᾶς σοσιαλιστικῆς κριτικῆς πραγματείαν τῆς «Ὁ μεταπολεμικὸς καπιταλισμὸς» (Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, 1950), ὁ Κλαύδιος Μπανταλούκας τὴν συγκριτικὴν του μελέτην «Ἡ τύχη τῆς κεφαλαιοκρατίας κατὰ τοὺς Marx καὶ Schumpeter» (1953) καὶ ὁ Ξ. Ζολώτας εἰς τὴν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἐναρκτήριον ὁμιλίαν του «Ἡ μεταμόρφωσις τῆς κεφαλαιοκρατίας» (1953). Σοσιαλιστικὴν ἄποψιν ἀνέπτυξεν ὁ καθηγητὴς Ἄγγελος Ἀγγελόπουλος, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ ἔργον του «L'atome unira-t-il le monde?» (1956) ὑποστηρίζει τὴν νίκην τοῦ σοσιαλισμοῦ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας εἰς εἰρηνικὰ ἔργα, ὥστε νὰ μεταβληθῇ ἐκ τεχνολογικῶν λόγων καὶ ἡ μορφή τοῦ συγχρόνου οἰκονομικοῦ καθεστώτος εἰς τὴν Δύσιν.

Αἱ δογματικαὶ αὗται τοποθετήσεις δὲν ἠμπόδισαν, ὡς ἴδομεν, καὶ τὴν ἐπὶ ὀρισμένων οἰκονομικῶν φαινομένων ἔρευναν.

Κατὰ τὴν μετὰ τὸν Β'. Παγκόσμιον Πόλεμον περίοδον ἐτέθησαν καὶ πάλιν εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς σκέψεως τὰ φαινόμενα τῆς ἀξίας καὶ τῶν τιμῶν. Οὕτως ἐδημοσιεύθη ἡ ἐργασία τοῦ Α. Δαμασκηνίδη «Συμβολὴ εἰς τὴν Θεωρίαν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν Τιμῶν» (1953), ἡ διατριβή μου «Ἡ ὑποκειμενικὴ περὶ ἀξίας θεωρία, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Φυσιοκρατῶν μέχρι σήμερον»

(1954), εις ἣν ὑπεστηρίχθη ἡ σημασία τοῦ ὑπερατομικοῦ παράγοντος διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ φαινομένου ἐν τῷ συνδυασμῷ χρησιμότητος καὶ κόστους. Περί δὲ τῆς θεωρίας τοῦ Hicks ἔγραψεν ἡ Μ. Γουδῆ εἰς τὴν μελέτην τῆς «Ἡ ἀνάλυσις διὰ τῶν καμπυλῶν ἀδιαφορίας κατὰ τὸν J. R. Hicks» (Ἐπιθεώρησις Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, 1947).

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν Οἰκονομικῶν Θεωριῶν καὶ τοῦ Οἰκονομικοῦ Βίου ὁ καθηγητὴς Δ. Στεφανίδης ἐδημοσίευσε τὸ τρίτομον ἔργον του ὑπὸ τίτλον «Ἡ Κοινωνικὴ Οἰκονομικὴ ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐξελίξει τῆς» (1948 - 1950), ἐνῶ ὁ καθηγητὴς Α. Σίδερις, τὴν «Ἱστορίαν τῶν Οἰκονομικῶν Θεωριῶν» (1950 - 1960) πρὸς χρῆσιν τῶν σπουδαστῶν τῆς ΑΣΟΕΕ περιλαβὼν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκτιθεμένην ὕλην τὴν ἀξίαν καὶ τὰς τιμὰς, τὴν ἔγγειον πρόσοδον, τὸ ἐπιχειρηματικὸν κέρδος, τὸν ἐργατικὸν μισθόν, δημοσιεύσας ἐπίσης πρὸς χρῆσιν τῶν σπουδαστῶν τῆς ΑΣΟΕΕ τὸ βιβλίον του «Ἱστορία Οἰκονομικοῦ Βίου» (Ἀρχαιοτήης, Μεσαίων, 1955 - 59).

Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Παναγιώτης Δερτιλῆς, διδάξας καὶ Οἰκονομικὴν Ἱστορίαν, ἐδημοσίευσε διὰ τοὺς σπουδαστὰς «Παραδόσεις Ἱστορίας Οἰκονομικοῦ Βίου» (1968) προβαίνων εἰς ἀξιολόγους παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν κύκλων τῆς Οἰκονομίας. Ἐπίσης ὁ αὐτὸς καθηγητὴς ἐδημοσίευσε διαφόρους ἐμπεριστατωμένας μονογραφίας εἰς ἔγκριτα ἑλληνικὰ καὶ ξένα ἐπιστημονικὰ περιοδικά, ὡς αἱ «Les mesures fiscales prises en Grèce depuis l'occupation» (1952), «Note sulla politica fiscale nei paesi sottosviluppati» (1957), «Vue d'ensemble de l'imposition directe en Grèce jusqu'à la réforme fiscale de 1949» (1964), «Οἰκονομικὰ μέτρα τῶν Ἰταλικῶν ἀρχῶν εἰς τὴν Ἑπτάνησον κατὰ τὴν περίοδον τῆς κατοχῆς καὶ τὰ ἔξοδα κατοχῆς τῆς» (1965), «Συμβολὴ εἰς τὴν Δημοσιονομικὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἀγῶνος τοῦ 1921» (1971) κ.ἄ.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἱστοριοοικονομικῶν ἐρευνῶν καὶ ἕτεροι οἰκονομολόγοι μὴ ἱστορικοὶ τῆς Οἰκονομίας ἐδημοσίευσαν διαφόρους μελέτας καὶ ἄρθρα ὡς ὁ Χ. Πανάγος (Ὁ Πειραιεὺς, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ τέλους τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, 1949), Σ. Πουλόπουλος (Ἡ παγκόσμιος Οἰκονομία μεταξὺ τῶν δύο πολέμων, 1949), ὁ Κλ. Μπανταλούκας (Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τοῦ προπολεμικοῦ ἔξωτερικοῦ δημοσίου χρέους τῆς Ἑλλάδος, 1961), Α. Ἀνδριόλας (Οἱ λογιστικοὶ κανονισμοὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, 1964), Ν. Μαρματάκης (Ἡ τεχνικὴ ἀνάπτυξις εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, 1969) κ.ἄ.

Ὡς ἱστορικὸς τῆς Οἰκονομίας ὁ ὑποφαινόμενος ἐδημοσίευσε εἰς τὴν τιμητικὴν ἔκδοσιν «Studi in Onore di Amintore Fanfani» (1962) τὴν ἱστοριοοικονομικὴν μελέτην του «The Economy of the Island of Hydra during the Turkish rule» καὶ εἰς τὴν Ἑπετηρίδα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Νεαπόλεως «Annali di Storia Economica e Sociale», τὴν διερευνητικὴν μελέτην «About the Meaning and Significance of Economic History» (1965). Εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῶν εἰσηγήσεων (μὲ εἰσαγωγικὴν ἐργασίαν τοῦ Simon Kuznets) τοῦ ἐν Μονάχῳ Γ'. Διεθνoῦς Συνεδρίου τῆς Οἰκονομικῆς Ἱστορίας, ἐδημοσιεύθη ἡ εἰσήγησις «L'imprêt sur le revenu en Grèce depuis la dernière Guerre», ἔκδ. Mouton, Paris 1963. Ἐπίσης

έδημοσιεύθη τὸ «The Public Finance in Byzantium» εἰς τὴν ἐν Γενεύῃ ἐκδιδομένην «Revue Internationale d'histoire de la Banque» (1968), καὶ ἡ διερευνητικὴ μελέτη «Staatwirtschaft und Handel in Byzanz» εἰς τὸ ἐν Μονάχῳ ἐκδιδόμενον περιοδικὸν τῆς Οἰκονομικῆς Ἱστορίας «Scripta Mercatura» (1972 - 1973). Ἐπίσης ἐδημοσιεύθη ἑλληνιστὶ ἢ εἰς τὸ ἐν Πράτῳ Διεθνὲς Συνέδριον τῆς Οἰκονομικῆς Ἱστορίας εἰσηγησις «Πλευραὶ τινες τοῦ ἐμπορίου τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων καὶ ἐνδυμάτων εἰς τὸ Βυζάντιον μεταξὺ 12ου καὶ 13ου αἰῶνος» (Σπουδαὶ τόμ. ΚΓ', Τεύχος 3ον), 1973, κ.ἄ. Πλὴν τῶν ἄρθρων καὶ μελετῶν τούτων ἐδημοσιεύθησαν ἐπίσης τὰ «Μαθήματα Ἱστορίας Οἰκονομικοῦ Βίου» (1969), «Οἰκονομικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος» (1973) καὶ «Ἱστορία Οἰκονομικῶν Θεωριῶν» (1973). Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν Οἰκονομικῶν Θεωριῶν ἐδημοσιεύθη σειρὰ μονογραφιῶν, πλὴν τῆς ἀναφερθείσης διδακτορικῆς διατριβῆς, ὡς «Ὁ Ἑργατικὸς Μισθός, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν κλασσικῶν μέχρι σήμερον» (Πρόλογος Α. Fanfani, 1957), (Β', ἔκδ. 1965), εἰς ὃ ἀνεπτύχθη τὸ πρῶτον ἢ θεωρία περὶ κόστους ἐξαρτήσεως, «Ἡ περὶ ἀξίας τοῦ χρήματος θεωρία» (1965), «Ἡ συμβολὴ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Παγκόσμιον Οἰκονομίαν» (Σπουδαὶ 1973), ἔνθα καὶ ἀναπτύσσονται συγκεντρωτικῶς αἱ θεωρίαι μου περὶ Παγκοσμιότητος, κόστους ἐξαρτήσεως καὶ βουλευσιαρχίας διὰ τὴν ὑπερνίκησιν τῶν ἀντιστάσεων ἐν τῇ Ἱστορίᾳ, κ.ἄ.

Ὁ μετὰ τὸν πόλεμον πληθωρισμὸς καὶ ἡ σημασία τοῦ Κράτους ὡς ρυθμιστοῦ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς ἀπέβησαν βασικὰ κίνητρα ἵνα διάφοροι συγγραφεῖς δημοσιεύσουν ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ χρήματος καὶ ἀναλόγους μελέτας.

Οὕτως, ὁ ἀκαδημαϊκὸς Ξενοφῶν Ζολώτας εἰς τὸ ἔργον του «Θεωρητικὴ Οἰκονομικὴ» (1944) (νέα ἔκδοσις 1962) προέβη εἰς νέαν διατύπωσιν τῆς «ἐξισώσεως τῶν ἀνταλλαγῶν». Ὁ Μ. Γκολέμης εἰς τὴν διατριβὴν του ἐπὶ διδακτορίᾳ «Ἡ ποσοτικὴ θεωρία τοῦ χρήματος» (1952) διευρύνων καὶ ἀναλύων τὸ Τ ἐπέτυχεν ἐξίσωσιν εἰς ἦν τὰ ἐπίπεδα τῶν τιμῶν τῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, τῶν ἐπενδυτικῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, παριστῶνται διὰ τοῦ σταθμικοῦ ὄρου Ρ τοῦ ὁποίου αἱ μεταβολαὶ ὀφείλονται εἰς τὴν ἐκάστοτε διαφορὰν μεταξὺ δαπανῶν καὶ εἰσοδημάτων. Τὸ δὲ τραπεζικὸν σύστημα διηρένησεν ὁ Α. Κιρκιλίτσης μετὰ τὸ «Νομοθετικὴ ρύθμισις τῶν Τραπεζῶν ἐν Εὐρώπῃ» (1946).

Τὴν ζήτησιν τοῦ χρήματος ἐξήτασεν ὁ Σ. Α. Παπαδοπόλης - Σταύρου «Ἡ θεωρία τῆς ζητήσεως τοῦ χρήματος (Ἐπιθεώρησις Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, 1963), ἐνῶ ὁ Ν. Γιαννακόπουλος ἐδημοσίευσεν τὴν ἐργασίαν του «Νομισματικὴ Θεωρία καὶ Πολιτικὴ» (1972) καὶ ὁ Ι. Λεβεντάκης τὴν διερευνητικὴν μονογραφίαν του «Ἡ Ζήτησις τοῦ Χρήματος» (1973).

Τὸ φαινόμενον τοῦ πληθωρισμοῦ ὡς ἦτο φυσικὸν ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον μιᾶς σειρᾶς συγγραφέων ὡς οἱ Α. Δαμασκηνίδης «Σκοπὸς καὶ ὄρια τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς» (1949), Γ. Κανῆς «Ἐλεγχόμενος Πληθωρισμὸς καὶ Δημοσιονομικὴ Πολιτικὴ» (1957), Α. Λάζαρης «Ἡ πραγματικὴ ἀξία τοῦ ἀποθησαυριζομένου» χρήματος, (Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, 1953), κ.ἄ., ἐνῶ μετὰ τὰ δημοσιονομικὰ συνέχισαν τὰς προσπάθειάς των μετὰ δημοσιεύσεις ἐργασιῶν των οἱ καθηγηταὶ Α. Ἀγγελόπουλος, Α. Σμπαρούνης, Π. Δερτιλῆς, προστεθέντων καὶ τῶν νεωτέρων Ι. Κούλη, Δ. Καραγιωργα, κ.ἄ.

Ἡ στατιστικὴ μεθοδολογία πλουτίζει ἐπίσης τὴν ἐλληνικὴν οἰκονομικὴν βιβλιογραφίαν μὲ σειρὰν ἐργασιῶν ὡς τῶν Κ. Ἐθανασιάδη «Ἡ στατιστικὴ καὶ αἱ ἐπιστῆμαι παρατηρήσεως» (Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, 1951), Γ. Θεοδωράκη «Στατιστικὴ Μεθοδολογία» (1961), Κ. Δρακάτου «Ποσοτικὴ ἀνάλυσις τῆς προσφορᾶς καὶ ζήτησεως τοῦ ἐλληνικοῦ βάμβακος» (1965), Δ. Ἐθανασοπούλου «Ἡ Δειγματοληψία κατὰ τὴν κατάρτισιν χρονολογικῶν σειρῶν» (Σπουδαί, 1969), Σ. Χατζόγλου «Οἱ συντελεσταὶ συμμετοχῆς ὁμάδων ἡλικιῶν τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ εἰς σχηματισμὸν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ» (Σπουδαί, 1965), Κ. Κεβόρκ «Δυναμικὴ στατιστικὴ ἀνάλυσις τῆς καλλιέργειας βάμβακος ἐν Ἑλλάδι» (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Δελτίου Οἰκονομικῶν Πληροφοριῶν, 1965), ἐνῶ οἰκονομικὴ στατιστικὴ διερεύνησις εἶναι καὶ ἡ διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ τοῦ Σ. Γερωνυμάκη, «Συμβολὴ εἰς τὰ προβλήματα μετρήσεως τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων μακροοικονομικῶς» (1965) κ.ἄ.

Ἐπίσης ἐδημοσιεύθησαν οἰκονομετρικαὶ μελέται ὡς ἡ θεωρία τοῦ Λεόντιεφ ὑπὸ Α. Λάζαρη «Τὸ σύστημα Λεόντιεφ» (Σπουδαί, 1960) καὶ «Οἰκονομετρικὴ διερεύνησις τῆς σχέσεως μεταξύ ἀποταμειύσεως καὶ καταναλώσεως» (Σπουδαί, 1961), Α. Παπανδρέου «Fundamentals of Model Construction in Macro-economics» (1962), Α. Κουτσογιάννη - Κόκκοβα «An Economic Study of the Leaf of tobacco market of Greece» (1962), Ν. Κονδύλη «Ὁ γραμμικὸς προγραμματισμὸς εἰς τὴν παραγωγικὴν λειτουργίαν τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων» (1962) κ.ἄ.

Οἰκονομετρικὰς διερευνήσεις παρέχει ἐπίσης ὁ μαθηματικὸς Π. Στεριώτης μὲ τὸ «Γραμμικὸς Προγραμματισμὸς, Πίναξ Leontief καὶ ἐξισώσεις διαφορῶν» (1960). Εἰς τὸν τομέα τοῦ Γραμμικοῦ Προγραμματισμοῦ συμβάλλει καὶ ὁ νῦν Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Μαθηματικῆς Ἐταιρείας Α. Παναγιωτόπουλος μὲ τὴν διερεύνησιν τοῦ προβλήματος τῶν μεταφορῶν, τῆς μεγιστοποιήσεως τοῦ κέρδους καὶ τῆς θεωρήσεως γενικῶς τοῦ προβλήματος μὲ τὸ ἄρθρον του «Γραμμικὸς Προγραμματισμὸς», (ἐκδ. Ε.Μ.Π 1962). Ἐπίσης βασιζόμενος ἐπὶ τῆς οἰκονομετρικῆς ἀναλύσεως καὶ τοῦ συστήματος εἰσροῶν-ἐκροῶν τοῦ Λεόντιεφ, ὁ Σ. Σαραντίδης δημοσιεῖ τὴν μελέτην του «Ἀνάλυσις οἰκονομικῶν διαστάσεων» (1970) εἰς ὃ εἰσάγει ἐν Ἑλλάδι τὴν ἐφαρμογὴν τῆς διαστασιακῆς ἀναλύσεως εἰς τὴν Οἰκονομικὴν, ὃ δὲ Θ. Γκαμαλέτσος τὸν τόμον Α' τοῦ βιβλίου του «Ἐφηρμοσμένη Οἰκονομετρία» (1973).

Τὸ διμερὲς μονοπώλιον ἰδιαιτέρως ἐξητάσθη ὑπὸ τοῦ Ν. Γιαννακοπούλου «Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν λύσεων Neumann - Morgenstern καὶ Nash εἰς τὸ Πρόβλημα τοῦ Διμεροῦς Μονοπωλίου» (1968), ἐνῶ τὰ Οἰκονομικὰ Συστήματα καὶ αἱ διαρθρώσεις εἰς τὴν μελέτην μου «Οἰκονομικαὶ Διαρθρώσεις καὶ Συστήματα» (Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὴς Σχολῆς Νομικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν, ἀφιέρωμα εἰς Χ. Φραγκίσταν, 1971). Σχετικῶς δὲ μὲ τὴν οἰκονομικὴν μορφολογίαν ἐδημοσιεύθη ἡ μελέτη τοῦ καθηγητοῦ Β. Βογιατζῆ «Οἰκονομικὴ Μορφολογία» (1963).

Ἐπὶ τῆς μεθόδου τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιστήμης τὴν πρώτην βαθυστόχαστον ἐργασίαν τοῦ εἶδους ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν Κοινωνικῆς καὶ Δημοσοσίας Οἰκονομικῆς», τῶν Ξ. Ζολῶτα - Α. Ἀγγελοπούλου, ὃ Α. Σαουνῆτσος, ὑπὸ τίτλον «Μέθοδος τῆς Θεωρητικῆς Οἰκονομικῆς καὶ Οἰκονομικὸς Νόμος»

(1941). Τὴν σχέσιν τῆς Οἰκονομικῆς μετὰ τῶν Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν καὶ τὰς βασικὰς μεθόδους τῶν ἀνέπτυξεν ὁ Α. Παπανδρέου μετὰ τὸ «Ἡ Οἰκονομικὴ καὶ αἱ Κοινωνικαὶ Ἐπιστήμαι» (εἰς Ἐπιθεώρησιν Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, 1951). Τὴν σημασίαν τῆς μαθηματικῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου εἰς τὴν Οἰκονομικὴν ὑπεστήριξεν ὁ Σ. Σαραντίδης μετὰ τὴν μελέτην τοῦ «Ἡ συμβολὴ τῶν μαθηματικῶν εἰς τὴν οἰκονομικὴν θεωρίαν» (Σπουδαί, 1959 - 60). Προσπάθεια δὲ πρὸς συνδυασμὸν μεθόδων καὶ οἰκονομικῶν δογμάτων ἐν τῇ ἐξελίξει τούτων κατεβλήθη ὑπ' ἑμοῦ εἰς τὸ «Αἱ μέθοδοι τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομικῆς καὶ ἡ Διαμόρφωσις τῶν Οἰκονομικῶν Θεωριῶν» (1950). Εἰς τὴν μελέτην ταύτην ἐγένετο προσπάθεια ὅπως ἀποδειχθῇ ἡ διαδοχικὴ ἐξέλιξις ἐν τῇ Ἐπιστῆμῃ τῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀτομισμού στηριζομένων δογμάτων ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ἀπαγωγικῆς καὶ ἀφηρημένης μεθόδου καὶ τῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ κοινωνισμού στηριζομένων δογμάτων ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐπαγωγικῆς μεθόδου. Βασικὸν ἐπίσης ἔργον ἐπὶ τῆς μεθοδολογίας τῆς ἡμετέρας ἐπιστήμης παρουσίασεν ὁ Κλ. Μπανταλούκας «Εἰσαγωγή εἰς τὴν Μεθοδολογίαν τῆς Οἰκονομικῆς Ἐρεῦνης» (1963), ἔνθα ἀναλύονται ἅπασαι αἱ μέθοδοι τῆς Οἰκονομικῆς. Τὴν δὲ σημασίαν τῆς μαθηματικῆς μεθόδου καὶ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ μαθηματικοῦ λογισμοῦ εἰς τὰς Κοινωνικὰς Ἐπιστήμας (ὑποδείγματα Οἰκονομίας, Κοινωνιολογίας, Ψυχολογίας καὶ Φιλοσοφίας) τονίζει ὁ μαθηματικὸς Α. Παναγιωτόπουλος εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ «Κοινωνικαὶ Ἐπιστήμαι καὶ Μαθηματικά» δημοσιευθὲν εἰς τὸν «Οἰκονομικὸν Ταχυδρόμον» (1968).

Αἱ οἰκονομικαὶ διακυμάνσεις ἀπὸ γενικῆς τῶν πλευρᾶς ἐπίσης ἐξητάσθησαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην διὰ τὴν δημοσιευθῆ εἰς νέαν ἔκδοσιν ἐπηυξημένην καὶ βελτιωμένην τὸ ἔργον τοῦ Δ. Καλιτσουάκι «Ὁ ρυθμὸς καὶ ἡ Πρόγνωσις ἐν τῇ Οἰκονομίᾳ» (1958) τοῦ Π. Δημητρακοπούλου «Ἡ θεωρία τῶν κυκλικῶν διακυμάνσεων» (Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, 1965), τοῦ Ρ. Σαραντίδη «Οἰκονομετρικὴ Διερεύνησις τῶν Οἰκονομικῶν Διακυμάνσεων» (1970) κ.ἄ.

Χώρα τελοῦσα ὑπὸ ἀνάπτυξιν ἢ Ἑλλάς ἦτο φυσικὸν νὰ προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν τῶν οἰκονομολόγων τῆς διὰ τὴν ἀσχοληθῶσι τόσον ἀπὸ πλευρᾶς θεωρίας ὅσον καὶ ἐφαρμοσμένης μετὰ τὸν προγραμματισμὸν, τὸ ἔθνικόν εἰσόδημα, τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὰς οἰκονομικὰς συλλογικὰς ἐρεῖνας. Οὕτω συνεγράφησαν διάφοροι μελέται σχετικῶς μετὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν ὡς αἱ τῶν Κ. Ἀνάγνου «Ἡ ἔννοια τῆς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως» (1965), Π. Κατωπόδη «Ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ ὡς μέσον οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως» (1958), Γ. Κολόμβου «Οἱ κοινωνικοὶ καὶ πολιτικοὶ παράγοντες τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως» (Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν) (1959), Κ. Καλόγηρη «The Expansion Effect εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας» (Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, 1959) καὶ «Πληθωρισμὸς καὶ Οἰκονομικὴ Ἀνάπτυξις» (διδακτορικὴ διατριβὴ τοῦ ἰδίου δημοσιευθεῖσα εἰς Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, 1959), Ι. Πίντου «Μεθοδολογικὰ Προβλήματα τοῦ Οἰκονομικοῦ Προγραμματισμοῦ» (1959), Α. Κανελλοπούλου «Οἰκονομικὰ καὶ Κοινωνικὰ Προβλήματα τῆς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως» (1959) καὶ «Ἡ Οἰκονομικὴ τῆς Ἀναπτύξεως», τόμ. Α, Β', Χ. Σεπεντζῆ «Αἱ ἐπενδύσεις εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώ-

ρας» (1959), Κλ. Μπανταλούκα «Φορολογικά κίνητρα και οικονομική ανάπτυξις» (1960). Επίσης μετά το 1960 έδημοσιεύθησαν αί εργασίαι τών Ξ. Ζολώτα «Περιφερειακός Προγραμματισμός και Οικονομική Ἀνάπτυξις» (1961) και «Νομισματική Ἴσορροπία και Οικονομική Ἀνάπτυξις» (1964), Μ. Γουδή «Πόσον γενική είναι ἡ σύγχρονος θεωρία τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως;» (Ἐπιθεώρησις Οἰκονομικῶν και Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, 1962), Σ. Πουλοπούλου «Γεωοικονομικαί ἔρευναι και προγραμματισμός τῆς περιφερειακῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως» (Σπουδαί, 1961), Α. Παπανδρέου «Στρατηγική τῆς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος» (1962), Γ. Λουκοπούλου «Νομισματική Πολιτική και Οἰκονομική Ἀνάπτυξις (1962), Ν. Κόνσολα «Ἡ Στατική και Δυναμική ἐποπτεία τοῦ οικονομικοῦ χώρου τῆς Δωδεκανήσου» (1964), Π. Δημητρακοπούλου «Διεθνῆς Χρηματοδότησις τῆς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως» (Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν και Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, 1965), Γ. Μιστάρδη «Τό ζήτημα τῶν ἐπὶ τῆς Οἰκονομίας ἐπιδράσεων ἐκ τῶν μεταβολῶν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος» (Ἀρχεῖον, 1965), Ν. Μαρματάκη «Θεωρία και Πολιτική τῶν κινήτρων Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως» (1969), Ι. Λεβεντάκη «Στόχοι οικονομικῆς ἀναπτύξεως ὑπὸ διαφόρους συναρτήσεις προτιμήσεως (διατριβή ἐπὶ διδακτορίᾳ) (1969), Ε. Πανᾶ «Οἰκονομική τῆς Ἀναπτύξεως» (1971), Σ. Σαραντίδη «Ἀνάλυσις Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος και Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν» (1973).

Συγχρόνως ἰδρύθησαν τὰ ἐξῆς συλλογικά δημόσια ὄργανα (1) οικονομικῆς ἐρεῦνης και προγραμματισμοῦ: τὸ «Γραφεῖον Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς», ἧτις ἐκδίδει και τὸ περιοδικόν «Σπουδαί», τὸ «Κέντρον Παραγωγικότητος» και τὸ «Κέντρον Προγραμματισμοῦ και Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν». Ἐπίσημον δὲ πνευματικόν κέντρον ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων οἰκονομολόγων εἶναι ἡ «Ἑλληνική Ἐταιρεία Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν» περιλαμβάνουσα 180 περίπου μέλη ἅπαντα κατέχοντα τουλάχιστον τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος και ἔχοντα ἐπιδείξει ἀξιόλογον ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν, τῆς ὁποίας πρῶτος Πρόεδρος ἦτο ὁ ἀκαδημαϊκὸς Ξενοφῶν Ζολώτας και εἶτα ὁ νῦν ὁμότιμος καθηγητῆς Δημήτριος Καλιτσουνάκις. Σήμερον Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας εἶναι ὁ ὁμότιμος καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Δημήτριος Δελιβάνης, ὁ ὁποῖος ἐδημοσίευσεν τὸ βιβλίον του «Παραδόσεις Πολιτικῆς Οἰκονομίας» (1962), διαφόρους μονογραφίας και μετέφρασε τὴν «General Theory» τοῦ Keynes.

Αἱ συζητήσεις ἐπὶ τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως εἰς τὴν «Ἑλληνικὴν Ἐταιρείαν Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν» ἐπέτρεψαν τὴν παρουσίαν διαφόρων θεμάτων ὑπὸ τῶν κ.κ. Δ. Καλιτσουνάκι, Σ. Ἀγαπητίδη, Ν. Κωνσταντινίδη, Κ. Καλόγηρη, Α. Σαουνάτσου, Γ. Μιστάρδη, Γ. Παπαλεξανδρῆ, Ν. Κονδύλη, Β. Δαμαλά, Κ.

1. Πλὴν τῶν δημοσίων τούτων ὀργάνων οικονομικῆς ἐρεῦνης ἰδρύθησαν και ἕτερα ἐκ πρωτοβουλίας ἐπιστημόνων ὡς τὸ ὑπὸ τὴν Προεδρίαν μου Ἰνστιτούτον Οἰκονομικῆς και Κοινωνικῆς Ἀνασυγκροτήσεως (1953), ἐκδόσαντος και ἐπιστημονικόν περιοδικόν ὑπὸ τίτλον «Παγκοσμιότης», συγχωνευθέντος μετὰ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐρευνῶν τοῦ Συνδέσμου τῶν ἀποφοίτων τῆς ΑΣΟΕΕ (Ναυτεμπορικῆ, 12 Ἀπριλίου 1955), ἡ Ἑλληνικὴ Ἐταιρεία Προγραμματισμοῦ μετὰ Πρόεδρον τὸν Α. Ἀγγελόπουλον, ἐκδόσαντος και τὸ περιοδικόν «Νέα Οἰκονομία», ἡ Ἐταιρεία Ἐρευνῶν Ἐπαρχιακῆς Οἰκονομίας μετὰ Πρόεδρον τὸν Ι. Πίντον, κ.ἄ.

Δρακάτου, Σ. Πουλοπούλου, Γ. Κανᾶ, Λ. Λιακατᾶ, Ξ. Ζολώτα, Π. Κατωπόδη, Σ. Γερωνυμάκη, Α. Δαμασκηνίδη, Δ. Δελιβάνη, Π. Δημητρακοπούλου, Μ. Νεγρεπόντη - Δελιβάνη, Α. Κυρκιλίτη, Α. Χουμανίδη, κ.ἄ.

Ἐπίσης πλεῖστοι μελέται κατὰ τὴν μετὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιον Πόλεμον περίοδον ἀφιερῶθησαν εἰς τὰς περὶ Keynes θεωρίας ὡς ὁ ἐπὶ τῆ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου οἰκονομολόγου ἀφιερῶθεις τόμος τῆς «Ἐπιθεωρήσεως Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν», εἰς ὃν συνειργάσθησαν οἱ Α. Κυρκιλίτης, Β. Δαμαλάς, Α. Σαουνάτσος, Μ. Γουδῆ, Δ. Δελιβάνης, Γ. Χαλκιοπούλος. Ἐπίσης ἐδημοσιεύθησαν αἱ ἐργασίαι τῶν Δ. Καλιτσουνάκι «Κεῦνσιανὴ καὶ Ἀντικεῦνσιανὴ θεώρησις τῆς Οἰκονομικῆς Ἴσορροπίας» (1952), Π. Δημητρακοπούλου «Ἡ θεωρία τοῦ πολλαπλασιαστοῦ» (1962) κ.ἄ., ἐνῶ ὁ ὑποφαινόμενος ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν Γερμανίαν τὴν μελέτην του «Marx, Commons, Keynes» (München, 1971).

Εἰς πρώτην συστηματικὴν ἐξέτασιν ἐπὶ τῆς δραστηριότητος τῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ ἀπόψεως ἔννοιῶν, μορφῶν, συνασπισμῶν καὶ ὀργανώσεως προέβη ὁ Α. Σπουργίτης (Γενικὴ Ἰδιωτικὴ Οἰκονομικὴ, 1934) διὰ τὴν ἀκολουθησάσασα Ν. Φωτιάς (Ἰδιωτικὴ Οἰκονομικὴ, 1939).

Μετὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιον Πόλεμον σχετικῶς μὲ τὴν παραγωγὴν, τὸ κόστος καὶ γενικῶς μὲ τὰ μικροοικονομικὰ θέματα ἠσχολήθη μία σειρά οἰκονομολόγων ὡς οἱ Μ. Γεωργιάδης «Ἡ ἀξία ὑπερπροσόδου τῆς ἐπιχειρήσεως» (διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ, 1946), ὡς ἐπίσης τοῦ ἰδίου τὸ πρόσφατον σύγγραμμα «Οἰκονομικὴ τῶν Ἐπιχειρήσεων» (1973), Π. Λιακατᾶς «Εἰσαγωγή εἰς τὴν θεωρίαν τῆς Παραγωγῆς» (1959), Μ. Μεϊμάρογλου «Τὸ πρόβλημα τοῦ κόστους ἐν τῇ γεωργικῇ ἐκμεταλλεύσει» (διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ) (1954), Ι. Σπανδανόπουλος «Ἰδιωτικὴ Οἰκονομικὴ» (1952), Μ. Τσιμάρας «Ἀρχαὶ Οἰκονομικῆς τῶν Ἐκμεταλλεύσεων καὶ Ἐπιχειρήσεων» (1957), Ν. Κονδύλης «Βιομηχανικαὶ ἐξελίξεις, βιομηχανικὴ συγκέντρωσις καὶ ἀστυφιλία ἐν Ἑλλάδι» (1964). Ἐπίσης ἐδημοσίευσαν τὰς ἐργασίας τῶν ὁ ἀείμνηστος Π. Στρατουδάκης «Ἰδιωτικοοικονομικαὶ ἐπενδύσεις» (1963), καὶ οἱ Ν. Κωνσταντινίδης «Παραγωγικότης καὶ Δημοσία Οἰκονομία» (1964), Ν. Καλόγρης «Ἐπὶ τοῦ σχήματος Ὑ θεωρητικῶν Συναρτήσεων τοῦ Κόστους τῆς Ἐπιχειρήσεως βραχυχρονίως» (Ἐπιθεώρησις Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, 1965), Ι. Παπαζάχος «Ρυθμοὶ ἀντικειμενικοποιήσεως τῆς ἐργασίας» (διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ, 1964), Δ. Παπαδημητρίου «Τὸ πρότυπον κόστος (Standard Cost)» Ἀθῆναι, 1958, Β. Σαρσέντης «Πρόκρισις Παγίων Ἐπενδύσεων - Μικροοικονομικὴ θεωρία» (1968), Π. Μαυράκας «Ἡ παραγωγικότης ἀπὸ τεχνικοοικονομικῆς ἀπόψεως» (1968), Α. Σταθόπουλος «Δυναμικότης τῶν Ἐπιχειρήσεων» (1970), Κ. Μπανταλούκα «Ὁργανωτικὴ τῶν Ἐπιχειρήσεων» (1970) κ.ἄ.

Παρά τὰ θέματα ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν καὶ ἄλλαι μελέται ἀφορῶσαι εἰς διαφόρους τομεῖς τῆς Οἰκονομίας ὡς αἱ τῶν Ρένας Χριστοῦλα «Τὸ πρόβλημα τοῦ καπνοῦ» (Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, 1954), Α. Κλήμη «Ἀγροτικὴ Οἰκονομία» (Βραβεῖον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 1958), Δ. Ἀθανασάτου «Ἐφαρμογὴ τοῦ Γραμμικοῦ Προγραμματισμοῦ εἰς τὴν Γεωργίαν» (ἔκδ. Γραφείου Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς, 1960), τοῦ Π.

Δημητρακοπούλου «Ο σύνθετος πολλαπλασιαστής εις την Οικονομικήν Πολιτικήν» (Αρχείον Οικονομικών και Κοινωνικών Ἐπιστημῶν, 1964), τῆς Κουτσογιάννη - Κόκκοβα «Ἐκτίμησις τοῦ κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας» (Σπουδαί, 1964 - 65), Κ. Φίνα «Ἡ συμβολὴ τῆς Κοινωνικῆς Ἀποταμιεύσεως καὶ τοῦ ἀλλοδαποῦ κεφαλαίου εις τὴν ἐκβιομηχάνισιν τῆς Ἑλλάδος» (1965), Γ. Σικυανάκη «Ἡ Βιοτεχνία τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ δυνατότητες ἀναπτύξεώς της» (Αρχείον Οικονομικών και Κοινωνικών Ἐπιστημῶν, 1964), Α. Λοβέρδου «Ἡ Οικονομικὴ ἰσορροπία τοῦ ἀδρομολογήτου σκάφους καὶ αἱ μεταβολαὶ τοῦ ναύλου ἐν τῇ Διεθνῇ ἀγορᾷ» (εἰς τιμητικὸν τόμον Δ. Καλιτσουνάκι, 1961), Β. Μεταξά «Ἡ βιομηχανία τῶν ἐλευθέρων πλοίων καὶ αἱ κυκλικαὶ διακυμάνσεις» (1962), Ε. Γεωργανοπούλου «Ὁ ἔλεγχος τῶν μονοπωλίων εις τὰς θαλασσίας συγκοινωνίας» (1964), Σ. Ἀγαπητιδὴ «Ἑλληνικὴ Οἰκονομία» (1965), Μ. Λογοθέτη «Προβλήματα καὶ Κατευθύνσεις Τουριστικῆς Πολιτικῆς» (1967), Ι. Χολέβα «Ναυτιλιακὴ Οἰκονομία» (1972), Τ. Ἐλευθερίου «Πραγματικὴ Δασμολογικὴ Προστασία» (1972), Ε. Παντελίδη «Θεωρητικὴ καὶ Ἐμπειρικὴ Ἀνάλυσις τῆς ἐπιδράσεως τῶν ναύλων ἐπὶ τῆς προσφορᾶς μεταφορικῶν ὑπηρεσιῶν ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν ναυτιλιακῶν ἐπιχειρήσεων» (1973), κ.ἄ.

Μὲ τὴν Οἰκονομικὴν Ἀνάλυσιν ἠσχολήθησαν οἱ Α. Λάζαρης «Μαθήματα Οἰκονομικῆς Ἀναλύσεως» (Οἰκονομικὸς Προγραμματισμὸς) (1965) Σ. Σαραντίδης «Εἰσαγωγή εις τὴν Οἰκονομικὴν Ἀνάλυσιν» (1971), Μαρία Νεγρεπόντη - Δελιβάνη «Οἰκονομικὴ Ἀνάλυσις» (1972), ἐνῶ ὁ Π. Παυλόπουλος ἐδημοσίευσεν τὸ ἐπὶ τῆς Θεωρητικῆς Οἰκονομικῆς σύγγραμμά του «Οἰκονομικὴ Θεωρία» (1971).

Ἐτέρα σειρά συγγραφέων ἠσχολήθη μὲ τὴν σύνδεσιν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς ΕΟΚ ὡς οἱ Ρ. Σαραντίδης «Ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἐναντι τῆς Κοινῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος» (1957), Ε. Ρούκουνας «Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότης καὶ ἡ Σύνδεσις τῆς Ἑλλάδος μετ' αὐτῆς» (1962), Σ. Γερωνυμάκης «Προοπτικαὶ Ἐξελίξεις ἐκ τῆς Συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Κοινῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀγορᾶς τῆς Βιομηχανικῆς Παραγωγῆς καὶ τῆς Ἀναπτύξεως αὐτῆς» (Β' Συνέδριον ΕΕΟΕ) (1963), Ν. Κωνσταντινίδης «Διαρθρωτικὰ Προβλήματα τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας μετὰ τὴν Σύνδεσιν τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν ΕΟΚ» (Β' Συνέδριον ΕΕΟΕ) (1963), Α. Γιαννιώτης «Ἡ σύνδεσις τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομικὴν Κοινότητα» (1965), Ι. Πεσμαζόγλου «Ἡ Ἑλλάς ἐναντι τῶν τάσεων Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Ἐνοποιήσεως» (1968), κ.ἄ.

Καθ' ὄλον τὸ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου διάστημα ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομικὴ σκέψις ἐπραγματοποίησε μεγάλα ἄλλατα ἐν σχέσει πρὸς τὸ παρελθόν (1), παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως τὰ βασικὰ ἐπὶ τῆς Οἰκονομίας δόγματα μετεφύτεύθησαν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ μόνον πρωτοτυπίαν δύναται τις νὰ συναντήσῃ εἰς τὴν ἔρευναν ἐπὶ μεμονωμένων φαινομένων τῆς Οἰκονομίας. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι μία νέα διὰ τὴν ἐπιστήμην μας περίοδος ἐργασίας θὰ ἀρχίσῃ εἰς τὴν χώραν μας, ἐξασκοῦντες ὀφέλιμον κριτικὴν καὶ πρὸ πάντων σεβόμενοι τὰς ἀξίας.

1. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν καὶ ἡ ἀνδρωσις τῆς Οἰκονομικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι, ὥστε σήμερον ἡ χώρα νὰ διαθέτῃ δύο Πανεπιστημιακὰ Οἰκονομικὰ Τμήματα καὶ τρεῖς ἀνεξαρτήτους Οἰκονομικὰς Σχολὰς (ΑΣΟΕΕ, ΑΒΣΠ, ΑΒΣΘ).